

**Azərbaycan Respublikası
Daxili İşlər Nazirliyi
Polis Akademiyası**

Kafedra: “Mülki hüquq”

Kommersiya hüququ

fənni üzrə

M Ü H A Z İ R Ə

**Mövzu № 4. Müflisləşmə və iflasın
hüquqi tənzimlənməsi.**

Tərtib etdi:

Polis Akademiyasının «Mülki
hüquq» kafedrasının dosenti,
polis polkovniki, hüquq üzrə
fəlsəfə doktoru, dosent
Rəşad Məmmədov

**Azərbaycan Respublikasının DİN-in Polis Akademiyasının «Mülki
hüquq» kafedrasının 27 dekabr 2019-cu il tarixdə keçirilən iclasında
müzakirə edilmiş və tədris prosesində istifadəsi məqsədamüvafiq
hesab edilmişdir. Protokol № 4, 27 dekabr 2019-cu il.**

Bakı – 2020

Mövzu № 4. Müflisləşmə və iflasın hüquqi tənzimlənməsi.

Plan:

Giriş.

Sual 1. Müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericilik

Sual 2. Müflisləşmə və iflasın anlayışı, əlamətləri və xüsusiyyətləri.

Sual 3. Müflisləşmə və iflasın subyektləri.

Nəticə.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 2019. Mad. 13, 15, 29.
2. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi. Bakı, 2019. Mad. 63.
3. «Müflisləşmə və iflas haqqında» Azərbaycan Respublikasının 13 iyun 1997-ci il tarixli Qanunu.
4. Əsgərov İ.Q., Əsədov B.İ. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin kommentariyası. I cild, Bakı, 2004. Səh 166.
5. Niftullayev V.M. Sahibkarlığın əsasları. Bakı, 2002, səh 183.
6. S.X. Aslanov. Sahibkarlıq hüququ. Bakı, 2005. səh. 478-483.
7. Korşunova N.M., İvanovo T.M. Predprinimatel'skoe pravo M. 1999.
8. Popondopulo V.F. Kommerçeskoe (prelprinimatel'skoe) pravo. Uçebnik. M.Ürişth, 2004.
9. Predprinimatel'skoe (xozcystvennoe) pravo. Uçebnik. Pod red. V.V.Lapteva, S.S. Zankovskoqo. M.,2006.
10. Predprinimatel'skoe pravo Rossiyskoy Federaöii. Pod red. E.P. Qubina, P.Q. Laxno. M., 2007.
11. Smaqina İ.A. Predprinimatel'skoe pravo. Uçebnoe posobie. 3-e izd. M. İzd-vo «Omega-L», 2009.
12. Erşova İ.V. Predprinimatel'skoe pravo. Uçebnik. M., Ürişprudenöic, 2002.
13. Qorbuxov V.A. Kommerçeskoe pravo. Konspekt leköiy. M. 2007.
14. Varenboym P.D. Pravovie osnovi bankrotstva. Uçeb. Posobie. M., 1995.
15. Камышан В.А. Как повысить эффективность процедур банкротства // Российский налоговый курьер. 2005. N 1, 2.
16. Коцюба Н. Вопросы антикризисного управления в условиях действия нового Закона о банкротстве // Вестник ФСФО России. 2002. N 10.
17. Ненайденко А. Преднамеренное банкротство - суды в затруднении // Экономика и жизнь - юрист. 2004. N 43.
18. Попов А.В. Финансовое оздоровление как новая процедура банкротства // Законодательство. 2003. N 3, 4.
19. Карелина С.А. Правовое регулирование несостоятельности (банкротства). М, 2002. стр.: 21.

20. Васильев Е.Н. «Правовое регулирование конкурсного производства в капиталистических странах» М., 1989. стр.: 22. Лоркинанидзе А.Г. «Гарантии платежеспособности по законодательству Англии И Франции.»// Законодательство зарубежных стран. Выпуск 162// М., 1979. стр.: 32.
21. Телюкина М.Б. Соотношение понятий «несостоятельность и «банкротство» в дореволюционном и современном праве. Юрист. 1997. № 12. стр.: 42.
22. Щенникова Л., Банкротство в гражданском праве России: традиции и перспективы // Российская юстиция. 1998. № 10. стр.: 39.

Giriş

Müflisləşmə və iflas kommertiya hüququnun mərkəzi institutu sayılır. Müflisləşmə və iflasın anlayışı, habelə «Müflisləşmə» və «iflas» anlayışlarının nisbəti, müflisləşmə və iflasın subyektləri və onların hüquqi statusu, iflas prosesi məsələləri barədə geniş ətraflı olaraq bu mövzuda danışılacaqdır.

Mövzunun müzakirəsinə üç sual çıxarılmışdır. **Birinci sualda** müflisləşmə və iflasın anlayışı, əlamətləri və xüsusiyyətləri, həmçinin müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericiliyin xüsusiyyətlərindən bəhs olunur. **İkinci sualda** isə müflisləşmə və iflasın subyektləri və onların hüquq və vəzifələri məsələlərindən danışılır. **Üçüncü sualda** isə iflas prosesi və onun əsas xüsusiyyətlərindən bəhs olunur.

Sual 1. Müflisləşmə və iflasın anlayışı, əlamətləri və xüsusiyyətləri.

Müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericilik. Müfləsləşmə və iflasın hüquqi tənzimlənməsi özündə əks etdirən hüquq sistemləri bir-birindən bu və ya digər dövlətin qanunvericiliyinin qarşısına qoyduğu konkret məqsədlərinə görə fərqlənir. Bu məqsədlər müxtəlif ola bilər. Nəticə etibarı ilə bir hüquq sistemi üçün prioritet məsələlərdən bir kimi kreditora vəsaitin qaytarılmasının təmin edilməsi (Makfred Balts modeli) digəri hüquq sistemi üçün isə borcu müəssisənin müflis olmaqdan xilas edilməsi və iş yerlərinin saxlanılmasıdır (İngilis modeli). Həmçinin üçüncü model də mövcuddur. Bu model öz əksini Rusiya, Fransa, ABŞ qanunvericiliklərində tapıb. Adı çəkilən model makroiqtisadi funksiyaların səmərəli bölgüsü və icrası kimi əsas vəzifəni qarşısına qoyur.¹

Qeyd edək ki, keçmiş SSRİ dönəmində müflisləşmə və iflas institutu heç də mühüm əhəmiyyət kəsb etmirdir. Belə ki, 1922-ci ildə Mülki Məcəllənin və 1923-cü ildə Mülki Prosesual Məcəllənin qəbul edilməsi yolu ilə qanunverici müfləsləşmə və iflas ilə bağlı normaları müvafiq fəsillərdə qruplaşdırmışdır. Rəsmi doktrina müfləsləşmə və iflas institutunu ümumiyyətlə tanımırdı və qəbul etmirdi. Çünki, planlı sosialist iqtisadiyyatında belə təsdiq olunmuşdur ki, müflisləşmə və iflas institutu olmamalıdır. 60-cı illərin əvvəlindən başlayaraq isə müflisləşmə və iflas ilə bağlı müddəalar SSRİ qanunvericiliyindən çıxarılmışdır.² Fikrimizcə, belə bir halın mövcudluğu zəif də təəcüblü görünür. Çünki, SSRİ dönəmində bütün istehsal vasitələri üzərində, o cümlədən torpaq üzərində dövlət mülkiyyəti mövcud idi. Həmin dövrdə yalnız dövlət özü sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirirdi. Buna görə də dövlətin özünün yaratdığı müəssisə yalnız mülki Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydalar əsasında ləğv oluna bilərdi. Bu halda təbii ki, müflisləşmə və iflas ilə bağlı normalara ehtiyac olmayacaq.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik qazandıqdan sonra ilk müflisləşmə və iflas haqqında Qanunun 22 iyul 1994-cü ildə qəbul olunmuşdur. Lakin, sonradan Azərbaycan Respublikasında aparılan köklü demokratik, iqtisadi-hüquqi islahatlar, o cümlədən ümumxalq səsverməsi (referendum) yolu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və yeni bazar münasibətlərinə yaranması və inkişaf mövcud olan ictimai münasibətlərin tənzimlənməsini zəruri etmidir. Nəticədə, 17 iyun 1997-ci il tarixində « Müflisləşmə və iflas haqqında» AR-nın Qanunu qəbul olunmuşdur. Qəbul edilmiş Qanun əvvəllər qüvvədə olan qanuna nisbətə yeni ictimai münasibətlər sistemini özündə ehtiva etdi. Müflisləşmə və iflas haqqında Qanun 61 maddəni əhatə edən XIV fəsildən

¹ Вах: Степанов В.В. «Несостоятельность (банкротство) в России, Англии, Франции И Германии». М., 1999. стр.: 22-23.

² Вах: Карелина С.С. «Правовое регулирование несостоятельности (банкротства)». М., 2002. стр.: 8-9

ibarətdir. Bu qanunun 1-ci maddəsində təsbit olunmuş anlayışlar aparatı xüsusilə diqqəti cəlb edir. Qanunun tam və dərindən mənimsənilməsi və tətbiq edilməsi üçün bu anlayışlar aparatından «açar» kimi istifadə etmək olar.

Adı çəkilən Qanun əvvəllər qüvvədə olan qanuni xeyli üstəlidir. Birincisi, bu qanun həcm etibarı ilə genişdir və sadə quruluşa malikdir. İkincisi, bu qanun əhəmiyyətli dərəcədə müflisləşmə və iflas prosesinin yeni ideologiyasını müəyyən edir. Üçüncüsü, bu qanuna kafayət qədər prosessual xarakterli normalar daxil edilmişdir. Onu da qeyd etmək ki, müflisləşmə və iflas institutu təkcə bir hüquq sahəsinə aid deyil. Bu hüququn kompleks institutudur və özündə müxtəlif hüquq sahələrinin normalarını birləşdirir. Əgər müflisləşdirmə və iflasın mülki hüquqi tənzimlənməsi aspektindən çıxış etsək görərik ki, müflisləşmə və iflas hüquqi şəxsin ləbv edilməsinin əsaslarından biridir. Məhkəmə qaydasında sahibkarlıq fəaliyyəti subyektinin müflis elan olunması ilə bağlı məsələlər mülki prosessual hüquq normaları ilə nizama salınır.

Ümumiyyətlə bütün ölkələrdə, o cümlədən hüquq presedenti ölkələrində müflisləşmə və iflas ilə bağlı münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin mənbələri qismində qanunvericilik aktları çıxış edir. Bu heç də təsədüfi deyil. Məsələ ondadır ki, müflisləşmə üzrə münasibətlər – qanunvericilik aktları səviyyəsində tənzim olunan öhdəliklərin borclu tərəfindən icra edilməməsi ilə bağlı münasibətlərin nəticəsidir.

Bütün inkişaf etmiş ölkələrdə müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericilik iqtisadi sistemin əsas tənzimləyicisidir. Məhz, onun vasitəsilə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının strateji məsələləri həll edilir. Q.Lask qeyd edirdi ki, «hər ciddi böhrandan sonra Birləşmiş Ştatların senatı müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericiliyi nəzərdən keçirirdi.³

Fransada müflisləşmə və iflas ilə bağlı normaldar 1999-cu il Fransa Ticarət Məcəlləsinin VI kitabında təsbit olunub.⁴ Fransa Məcəlləsinin VI kitabı iki hissədən ibarətdir. IV kitabın I hissəsinə borclunun ağır iqtisadi durumunun xəbərdarlıq edilməsi, borclunun belə vəziyyəti ilə bağlı borclu ilə onun kreditoru arasında olan münasibətlərin qarşılıqlı razılıq (dostluq) əsasında tənzimlənməsi qaydaları daxil edilmişdir. Kitabın II hissəsinə isə müəssisələrin məhkəmə qaydasında yenidən yaradılması və ləğv edilməsi ilə bağlı normaları təsbit edir.

Almaniyada müflisləşmə və iflas ilə bağlı münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin əsas mənbəyi kimi 5 oktyabr 1994-cü ildə qəbul edilmiş və 1 yanvar 1999-cu ildə qüvvəyə minmiş «Müflisləşmə haqqında Qaydalar çıxış edir. Bu Qaydalar müflisləşmə və iflas sahəsində bütün kompleks münasibətləri tənzim

³ Bax: Lask Q. «Гражданское право ССА» М., 1961. стр.: 750.

⁴ Bax: «Гражданское и торговое право зарубежных стран» Учебное пособие. Под ред. В.В.Безваха, В.К.Турина М., 2044, стр.:470.

edir: müflisləşmə haqqında işlər üzrə icraatın qaldırılması və onun nəticələri, borclunun əmlakının idarə olunması və onun realizəsi qaydaları, kreditorların tələblərinin təmin edilməsi qaydaları, müflisləşmə haqqında işlər üzrə icraatın ayrı-ayrı növləri.

Böyük Britaniyada isə müflisləşmənin tənzimlənməsinin vahid qaydaları «Müflisləşmə haqqında» 1986-cı il tarixli Qanunda təsbit olunub. İngilis qanunvericiliyi borclu müəssisənin fəaliyyətinin bərpa olunması məqsədilə icarəetmə reyimini nəzərdə tutur. Lakin, bu recimin tətbiqinə nadir hallarda təsadüf olunur. Çünki, borclunun bütün aktivlərinin təmin edilməsi hüququna malik olan kreditor tərəfindən qarşısı alınır.

ABŞ-da müflisləşmə və iflas «İflas haqqında» 1978-ci il tarixli federal Qanunla nizamas alınır. İflas haqqında işlər üzrə prosesual icraat ABŞ-ın Ali məhkəməsi tərəfindən qəbul olunmuş iflas prosesi haqqında Qaydalarla tənzim olunur. ABŞ-in iflas haqqında qanunvericiliyini nəzərdən keçirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, qanunvericiliyin əməqsədi ağır maldıyyə durumu olan borcluya kreditorlara olan borcunu qaytarmaq və yenidən öz fəaliyyətini davam etdirməkdən ibarətdir. Bir sözlə, ABŞ-in iflas haqqında qanunvericiliyi borcluya yenidən təşkili olunması imkanını verir.

Avropa İttifaqında müflisləşmə üzrə münasibətlər 29 may 2000-ci il tarixli 1346 №li qərarı ilə tənzim olunur. Qərarla təsbit olunmuş qaydalar yalnız əsasən olduğu yer Avropa İttifaqının ərazisinə aid olan borclulara tətbiq edilir. Avropa İttifaqının qərarı müflisləşmə haqqında işlərin aidiyyəti və xarici məhkəmələrin qərarlarını tanınmasının konkret qaydalarını müəyyən edir. Adı çəkilən Qərarın əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, müflisləşmə haqqında iş üzrə icraat borclunun maraqlarının mərkəzi harda yerləşirsə orada da qaldırılır. Yəni, borclunun daimi olduğu ərazidə qaldırılır. Həmçinin Qərarla borclunun filiallarının olduğu dövlətdə də əlavə icraatın qaldırılması imkanını nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikasının 13 iyun 1997-ci il tarixli «Müflisləşmə və iflas haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1-ci maddəsində müflisləşməyə anlayış verilmişdir: «Müflisləşmə borclunun öz öhdəliklərinin ödəmə qabiliyyətinin olmamasıdır. 1994-cü ilə Müflisləşmə və iflas haqqında Qanuna diqqət yetrsək, görürük ki, bu qanunda həm müflisləşmənin, həm də iflasın anlayışı təsbit olunub. Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, əvvəllər qüvvədə olan Qanun «müflisləşmə» və «iflas» anlayışlarını eyni mənalı hesab etmir, əksinə onları bir-birindən fərqləndirir. Belə ki, əgər müflisləşmə borclunun öhdəliklərini ödəmə qabiliyyəti olmamasıdırsa iflas borclunun öhdəliklərini mütləq ödəmə qabiliyyətinin olmamasının məhkəmə tərəfindən təsdiq edilməsidir. Lakin, qüvvədə olan «Müflisləşmə və iflas haqqında» Qanun yalnız müflisləşmə anlayışını vermiş, iflasın anlayışları içərisində rast gəlinmir.

İlk baxışda belə təsəvvür yaranır ki, qanunverici «müflisləşmə» və «iflas» anlayışlarını eyni mənalı hesab edir və onlar arasında heç bir fərq qoymur. Bu məsələni bir qədər geniş şəkildə araşdırsaq fikrimizcə daha məqsədemüvafiq olar. Belə ki, Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində «iflas – müflis olma, sınıq çıxma, bankrot olma mənasında ifadə olunur.⁵ «Müflis» sözü isə – varı-yoxu əlindən çıxmış, iflas etmiş kimi başa düşülür.⁶ Burada belə qənaətə gəlmək olar ki, üəllif bu anlayışları eyni mənalı olmasını göstərir. Amma, bu heç də o demək deyil ki, qanunverici də bu iui anlayışı eynimənalı, sinonim kimi işlədir.

Rusiya qanunvericiliyinə diqqət yetirmək eyni probleminin mövcud olmasının şahidi olarıq. Belə ki, müflisləşmə və «iflas» anlayışları sinonim kimi işlədilir.⁷ Bu məsələ hüquq elmində mübahisələri olaraq qalmadıqdadır.

Rus hüquqşunas alimi E.A. Vasilyev hesab edir ki, qanunvericilikdə «müflisləşmə» və «iflas» anlayışlarının sinonim kimi işlədilməsi heç də dünya təcrübəsinə tam cavab vermir. Müəllifin fikrincə, «iflas» termini dar mənalı olub, borclu tərəfində cinayət əməlinin törədilməsini nəzərdə tutur. «Müflisləşmə» termini isə « iflas» termininə nisbətdə daha geniş mənaya malik olub, müvafiq məhkəmə orqanının qərarı ilə şəxsin öz borc öhdəliklərinin ödəmə qabiliyyətinin olmamasını təsdiqdir.⁸

Hal-hazırda bu məsələ mübahisəli xarakterə malikdir. Qanunvericilik aspektindən çıxış etdikdə bu anlayışların sinonim, eyni mənalı olduğu, nəzərə çarpır. Lakin, əksər alimlərin fikrincə, qanunvericinin bu anlayışlara belə yanaşması heç də uğurlu sayıla bilməz. ⁹

Bu mübahisəli məsələyə münasibətə M.İ. Kulaqın yazırdı: Müflisləşmə institutunu çox vaxt iqtisadi və hüquqi ədəbiyyatlarda iflas institutu ilə qarışıq salınır. Həqiqi mənada isə iflas müflisləşmənin yaranmasının mümkün mənticələrdən biridir. İflas cinayət hüquqi kateqoriya kimi nəzərdən keçirildiyi halda müflisləşmə xüsusi hüququn institutu hesab olunur.¹⁰

Fikrimizçə, bu fikirlərlə razılaşmaq heç də düzgün olmazdı. Əgər qüvvədən düşmüş 22 iyul 1994-cü il tarixli Müflisləşmə və iflas haqqında Qanuna diqqət yetirrsək görərik ki, adı çəkilən Qanunun 1-ci maddəsində həm müflisləşməyə, həm də iflasa anlayış verilmişdir.

⁵ Вах: А.Ахундов «Азə rбайcan dilinin izahlı lğğ ə ti» Bakı, «Elm» nə ş riyyatı. 2005. sə z.: 144.

⁶ Yенə orada.sə h.: 269.

⁷ С.А.Карелина «Правовое регулирование несостоятельности (банкротства). М, 2002. стр.: 21.

⁸ Васильев Е.Н. «Правовое регулирование конкурсного производства в капиталистических странах» М., 1989. стр.: 22. Лоркинанидзе А.Г. «Гарантии платежеспособности по законодательству Англии И Франции.// Законодательство зарубежных стран. Выпуск 162// М., 1979. стр.: 32.

⁹ Телюкина М.Б. «Соотношение понятий «несостоятельность и «банкротство» в дореволюционном и современном праве» Юрист. 1997. № 12. стр.: 42. Щенникова Л., Банкротство в гражданском праве России: традиции и перспективы // Российская юстиция. 1998. № 10. стр.: 39

¹⁰ Кулагин М.И. «Избранные труды. М., 1997. стр.: 172..

Qanuna görə, müflisləşmə – borclunun öhdəliklərinin ödəmə qabiliyyətinin olmamasıdır. İflas isə – borclunun öhdəliklərini mütləq ödəmə qabiliyyətinin olmamasının məhkəmə tərəfindən təsdiq edilməsidir. Düzgün, 13 iyun 1997-ci il tarixli «Müflisləşmə və iflas haqqında» Qanunun 1-ci maddəsində təsbit olunmuş anlayışlar aparatında iflas anlayışına rast gəlinir. Lakin, bu o demək deyil ki, qanunverici bu anlayışları eyni mənalı, sinonim hesab edir. Çünki, Qanunun quruluşuna, elə ayrı-ayrı normalara nəzər yetirsək, onda aydın olar ki, qanunverici heç də bu terminləri eynimənalı və yaxud sinonim kimi qəbul etmir.

Beləliklə, deyilən fikirlərin təhlilindən belə qənaətə gəlmək olar ki, müflisləşmə – borclu şəxsin öz öhdəliklərinin ödəmə qabiliyyətinin olmasıdır. İflas isə bu prosesin məhkəmə qaydasında həyata keçirilməsidir. Dediklərimizin təsdiqi kimi «Banklar haqqında» 16 yanvar 2004-cü il tarixli Qanunun göstərmək olar. Həmin Qanunun X fəslə «Bankların iflası» adlanır. Qanunun 60-cı maddəsində isə göstərilir ki, «Banklar yalnız bu qanunla müəyyənləşdirilmiş qaydada, məhkəmənin qərarı ilə müflis elan edilə bilər. Bankın müflis elan edilməsinin məhkəmədənənar proseduruna yol verilmir».

Yuxarıda göstərilənlər dediklərimizi bir daha təsdiq edir. Yəni, müflisləşmə və iflas anlayışları heç də eyni mənalı, sinonim anlayışlar deyil, əksinə onlar bir-öirindən kifayət qədər fərqlənir.

Müflisləşmə və iflasın əlamətləri aşağıdakılardır:

1. Borclunun uzunmüddətli qul öhdəliklərinin olması;
2. Borclu kreditorun irəli sürdüyü qanuni ödəmə tələbini bu cür tələb verildikdən sonra iki ay ərizində yerinə yetirməmişdir;
3. İnzibati-iqtisadi məhkəmə tərəfindən müflisləşmənin rəsmən tanınması.

1 – ci sual üzrə nəticə:

Bu sualda müflisləşmə və iflas haqqında qanunvericilik təhlil olundu, xarici ölkələrin qanunvericiliyi ilə müqaisəli təhlil aparıldı, həmçinin müflisləşməyə və iflasa anlayış verildi, onların bir-birilə nisbəti məsələsi araşdırıldı. Bundan başqa, müflisləşmənin əlamətləri də bu sualda nəzərdən keçirildi.

Sual 2. Müflisləşmə və iflasın subyektləri

Müflisləşmə və iflas haqqında işlərdə iştirak edən şəxslərin tərkibi kifayət qədər genişdir. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Borclu müəssisə;
2. Fərdi borclu;
3. Əmlak inzibatçısı;
4. Müdir;
5. Təminatlı kreditor;
6. Təminatsız kreditor;
7. Kredit təşkilatı;
8. Rezidentlər;
9. Qeyri-rezidentlər.

Müsabiqə icraatında iştirak edən şəxslərin hüquqi statusu bir çox faktorlardan; birincisi, qanunverici tərəfindən şəxsə verilmiş səlahiyyətlərin xarakterindən; ikincisi, iflas prosedurundan; üçüncüsü ayrı-ayrı kateqoriyalı borcluların müflisləşməsinin xüsusiyyətlərindən asılıdır.

Adətən, mülki hüquqda «borclu» termini mülki-hüquqi öhdəlikdə bir şəxsin (borclunun) digər şəxsin (kreditorun) xeyrinə müəyyən hərəkətləri kimi ifadə olunur: məsələn, əmlakı verməli, iş göcməli, xidmətlər göstərməli, pul ödəməli və s.¹¹

Lakin, «Müflisləşmə və iflas haqqında» Qanunda istifadə olunan, «borclu» anlayışı yuxarıda göstərilən anlayışda (yəni, mülki-hüquqi anlayışdan) əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Həmçinin, Qanun borclu şəxsi iki kateqoriyaya ayırır; borclu müəssisə və fərdi borclu. Borclu müəssisə dedikdə – Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən və ya keçmişdə fəaliyyət göstərmiş və borcu olan hüquqi şəxsdir.

Fərdi borclu isə – öz fəaliyyətini hüquqi şəxs yaratmadan həyata keçirən və borcu olan sahibkar – fiziki şəxs başa düşülür. Müflisləşmə və iflas haqqında Qanunun müddəaları mülki dövryyənin heç də bütün iştirakçılarna şamil edilmir. Aşağıdakı borclu şəxslər müflis ola bilərlər:

- kommersiya təşkilatları;
- fərdi sahibkar qismində qeydiyyatata alınan vətəndaşlar;
- qeyri-kommersiya təşkilatları;
- banklar və digər kredit.

Bu Qanunun müddəaları Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına, o cümlədən fərdi sahibkar qismində qeydiyyatata alınmayan şəxslərə şamil edilmir.

¹¹ AR-nın Mülki Məcəlləsi. Bakı, 2011. mad. 385.

Əmlak inzibatçısı – borclunun ödəmə qabiliyyətsizliyi halında təyin edilən vəzifəli şəxsdir. Məhkəmə və ya kreditorlar tərəfindən fiziki və ya hüquqi, şəxs, o cümlədən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vəkil edilən orqan, habelə rezident və ya qeyri-rezident əmlak inzibatçısı təyin edilə bilər.

Əmlak inzibatçısı təyin edilən şəxs təyinatını qəbul etməzdən əvvəl onu təyin edənlər qarşısında belə təyinatda şəxsi marağının olmadığını yazılı şəkildə bəyan etməlidir.

Aşağıdakılar əmlak inzibatçısı seçilə biləzlər:

1. borclunun müdiri və ya keçmiş müdiri, mülkiyyətçiləri, borcluları və ya kreditorları;
2. borclunun kapitalının ən azı 25 % mülkiyyətində və ya nəzarətində olan hər hansı hüquqi şəxs;
3. borclunun hər hansı törəmə müəssisəsi, filialı və ya nümayəndəliyi;
4. borclunun hər hansı müdiri, o cümlədən iflas prosesinə başlanması məqamından əvvəlki 1 il ərzində borclu müəssisənin müdirliyindən uzaqlaşmış şəxslər;
5. hər hansı formalı ortaqlıqdakı tərəfdaş.

Həmçinin, onu da qeyd edək ki, məhkəmə tərəfindən təyin edilmiş əmlak inzibatçısının səlahiyyətləri, kreditorlar tərəfindən təyin edilmiş əmlak inzibatçısının səlahiyyətləri eynidir.

Məhkəmə və ya kreditorlar tərəfindən fiziki və ya hüquqi şəxs, o cümlədən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vəkil edilən orqan, habelə rezident və ya qeyri-rezident əmlak inzibatçısı təyin edilə bilər.

Borclu dövlət müəssisəsi olduqda əmlak inzibatçısının məhkəmə tərəfindən təyin edilməsi bu barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının rəyi nəzərə alınmaqla həyata keçirilir.

Əmlak inzibatçısı təyin edilmək üçün fiziki şəxslər hökmən hüquq, təsərrüfat idarəçiliyi, iqtisadiyyat və ya mühasibat uçotu sahəsində müvafiq təhsilə, yaxud buna bərabər əməli təcrübəyə malik olmalıdırlar.

Törətdiyi cinayətlər ilə əlaqədar müəyyən vəzifələr tutmaq və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olmaq hüququndan məhrum olma cəzasına məhkum olunmuş şəxslər (əgər bu cəzanın çəkilməsi müddəti müəyyən edilmiş qaydada bitməmişdirsə), eləcə də barəsində iflas prosesinə başlanmış şəxslər əmlak inzibatçısı təyin edilə biləzlər.

Əmlak inzibatçısının aşağıdakı hüquqları vardır:

1. qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada borclunun işçilərini işə götürmək (vəzifəyə təyin etmək) və işdən çıxarmaq (vəzifədən azad etmək);

2. zəruri hallarda özünün ayrı-ayrı funksiyalarının icrasının təmin edilməsi məqsədi ilə müqavilə əsasında digər mütəxəssislərin xidmətlərindən istifadə etmək;
3. zəruri hallarda öz səlahiyyətlərinin bir hissəsini yazılı şəkildə borclunun müdirinə vermək;
4. borclunun fəaliyyətinə dair hər hansı mühasibat kitablarını, habelə digər hesabatları və sənədləri tələb edib almaq;
5. borclunun təsərrüfat fəaliyyəti barəsində məlumatlara malik olan şəxslərdən müvafiq məlumatlar almaq;
6. kreditorların və ya kreditorlar komitəsinin yığıncaqlarını çağırmaq;
7. kreditorlarla mübahisələrin həlli üçün, habelə Qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallarda məhkəməyə müraciət etmək;
8. qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada borclu və onun əmlakına dair hər hansı məhkəmə işlərində iştirak etmək;
9. öz təyinatına xitam vermək və bu barədə ərizə ilə onu təyin edənlərə müraciət etmək;
10. yuxarıda göstərilən səlahiyyətləri həyata keçirmək üçün qanunvericiliyə zidd olmayan hər hansı digər hərəkətləri etmək.

Əmlak inzibatçısının vəzifələri aşağıdakılardan ibarətdir:

1. əmlak inzibatçısı təyin edildikdən sonra dərhal bu barədə borcluya bildiriş göndərməli və borclunun iflası və özünün təyin edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan rəsmi dövrü mətbuat orqanında azı 7 günlük fasilə ilə iki dəfə elan dərc etdirməlidir;
2. təyin edildikdən sonra ən qısa müddətdə borclunun əmlakının mühafizəsi və onun fəaliyyətinə nəzarət edilməsi üçün tədbirlər görməlidir;
3. borclunun maliyyə vəziyyətini təhlil etməli, belə təhlil nəticəsində aşkar olunmuş yalandan və ya qəsdən müflis elan olunmanın əlamətlərinin mövcudluğu barəsində öz rəyini müvafiq məhkəməyə təqdim etməlidir;
4. köməyindən istifadə etməyi lazım bildiyi istənilən ekspertləri cəlb etməklə borclunun aktivlərini qiymətləndirməlidir;
5. Qanunun müvafiq müddəalarına əsasən fəaliyyət göstərərək borclunun əmlakının (əmlakın bir hissəsinin), o cümlədən bu Qanunun tələblərinə müvafiq surətdə təminatlı kreditora məxsus təminatın satışı zamanı kreditorların kommersiya mənafeələrini qorumaqla mümkün olan ən yaxşı satış qiymətinə nail olmalıdır;
6. borclu tərəfindən göndərilən sənədlərin (məktub, hesabfaktura və maliyyə sənədləri) məzmununda onun iflas prosesində olduğunu göstərən konkret məlumatın hər dəfə əks olunmasını, o cümlədən belə sənədlərdə borclunun adının yanında mötərizədə “iflas prosesində olan” ifadəsinin yazılmasını təmin etməlidir;

7. bu Qanunun VII fəslinə əsasən borclu ilə kreditorlar arasında saziş bağlanmasının məqsədəuyğunluğunu qiymətləndirməli və bu cür sazişin kreditorların mənafeələrinə uyğun gəlib-gəlmədiyi barədə kreditorlara və məhkəməyə məlumat verməlidir;

8. kreditorların tələblərinin məbləği göstərilməklə onların siyahısını tərtib etməli və bu Qanunun IX fəslinə uyğun olaraq kreditorların tələblərinin reyestrini hazırlamalıdır;

9. tam əsaslı olmayan hər hansı tələbə və ya onun məbləğinə etiraz etməlidir;

10. borcluya qaytarılmalı borcların alınması üçün tədbirlər görməlidir;

11. kreditorlarla bağlanmış hər hansı sazişi müvafiq məhkəmənin təsdiqinə verməlidir.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısı yalnız iflas prosesinə məhkəmənin iştirakı ilə başlanıldığı hallarda təyin edilə bilər.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin edilməsi aralıq tədbir kimi aşağıdakı məqsədlərlə həyata keçirilir:

a) borclunun əmlakını təşkil edən aktivlərin həmin borclunun müflis elan olunmasına qədər hüquqa zidd qaydada özgəninkiləşdirilməməsinin təmin edilməsi;

b) borclunun vəziyyətinin ilkin maliyyə təhlilinin aparılması.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin edilməsinin meyarları əmlak inzibatçısı təyin edilməsinin meyarları ilə eynidir.

Borclunun əmlakını təşkil edən aktivlərin sağlamlığı barəsində hər hansı şübhə yarandıqda məhkəmə müvəqqəti əmlak inzibatçısı təyin etməlidir.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin edilməsi barədə ərizəyə məhkəmədə qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada və müddətlərdə, lakin 3 gündən gec olmayaraq baxılır.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısı təyin edildikdən sonra borclu müflis elan olunmasa, müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin olunması barədə məhkəməyə müraciət etmiş tərəf onun haqqını və bütün xərclərini, habelə müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin edilməsi nəticəsində borclunun məruz qaldığı bütün itkilərin əvəzini ödəməlidir.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısı təyin edildikdən sonra 14 gün ərzində borclunun maliyyə vəziyyəti barədə məhkəməyə hesabat təqdim etməlidir. Məhkəmə Qanunun 11-ci maddəsinə müvafiq surətdə hər hansı qərar çıxararkən müvəqqəti əmlak inzibatçısının hesabatını nəzərə alır.

Müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyinatına aşağıdakı halların hər birində xitam verilir:

a) əmlak inzibatçısı təyin edildikdə;

- b) bu barədə Qanunun 2-ci maddəsində göstərilmiş şəxslərdən hər hansı birinin müvafiq müraciəti məhkəmə tərəfindən təmin edildikdə;
- c) Qanunun 30-cu maddəsinə uyğun olaraq müvəqqəti əmlak inzibatçısı istefa verdikdə, vəzifədən kənarlaşdırıldıqda və ya dəyişdirildikdə.

Təminatlı kreditor iflas prosesinə başlanılıb-başlanılmamasından asılı olmayaraq təminat barəsində öz hüquqlarını həyata keçirə bilər.

Borclunun iflas prosesinə başlanması haqqında əmlak inzibatçısı təminatlı kreditora bildiriş göndərir. Təminatlı kreditor bu bildirişi aldıqdan sonra 14 gün müddətində təminat barəsində öz hüquqlarını həyata keçirmədikdə, əmlak inzibatçısının ixtiyarı var ki, qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada təminatı satsın (ya ayrıca, ya da borclunun aktivlərinin hamısı və ya bir hissəsi ilə birlikdə) və satış üçün çəkilmiş xərclər çıxılmaqla, satış pulu haqqında təminatlı kreditor qarşısında onun tələbinin ümumi razılaşdırılmış dəyəri həddində hesabat versin. Satış pulunun hər hansı artıqlığı borclunun əmlakının hissəsi kimi qalır.

Təminatlı kreditor iflas prosesinə başladıqda tələbi təminatın hesabına yönəltmək hüquqlarını itirmir.

2-ci sual üzrə nəticə:

Beləliklə də, biz müflisləşmə və iflasın subyektlərini sadaladıq, onların səlahiyyətlərini, hüquq və vəzifələrini göstərdik. Qeyd olundu ki, müflisləşmə və iflasın subyektləri kimi borclu və kreditor, əmlak inzibatçısı və müvəqqəti əmlak inzibatçısı, müdir çıxış edir. Kreditorlar da qanunvericiliyə əsasən, təminatlı və təminatlısız kreditorlara ayrılır.

Sual 3. İflas prosesi.

AR Mülki Prosesual Məcəlləyə və “Müflisləşmə və iflas haqqında” Qanuna müvafiq olaraq rəsmiləşdirilən borclunun iflas haqqında ərizəsi inzibati-iqtisadi məhkəmələrdə, iflas haqqında işin qaldırılması üçün əsas sayılır. İflas haqqında işlərə fərdi borclunun yaşadığı və ya borclu müəssisənin olduğu yer üzrə inzibati-iqtisadi məhkəmələr tərəfindən baxılır. AR MM-in 27-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə müvafiq olaraq, «Fiziki şəxsin adətən yaşadığı yer onun yaşayış yeri sayılır» AR MM-in 51-ci maddəsinə əsasən isə hüquqi şəxsin daimi fəaliyyət göstərən orqanın yerləşdiyi yer hüquqi şəxsin olduğu yer sayılır.

«Müflisləşmə və iflas haqqında» Qanunun 2-ci maddəsinin 5-ci hissəsinə əsasən, ərizənin məhkəməyə təqdim edilməsi tarixi iflas prosesinə məhkəmə vasitəsilə başlanmasının məqamıdır.

«Müflisləşmə və iflas haqqında» Qanun borclunun ərizəsinin forması, məzmununa olan tələbləri dəqiqliklə təsbit etmişdir. Xüsusilə də ərizədə aşağıdakılar göstərməlidir; ərizənin verildiyi məhkəmənin adı; borclunun adı (fərdi borclunun və ya onun nümayəndəsinin adı. Atasının adı, soyadı) və ünvanı; bütün məlum kreditorların (adları, atalarının adları, soyadları) poçt ünvanı və onların borcluya qarşı irəli sürdüyü tələblərin məbləğləri; borclu məhkəməyə iflas haqqında ərizə verdikdən sonra bir iləzində onun vaxtı çatıcaq borc öhdəliklərinə dair məlumat; borclunun ödəmə qabiliyyətsizliyinin özü tərəfindən qanuna müvafiq surətdə təsdiq edilməsi və ya sübut olunması; borclunun ərizəsinə qoşulan sənədlərin siyahısı.

Qanunun 6-cı maddəsində borclunun iflas haqqında ərizəsinə əlavə edilən sənədlərin siyahısı təsbit olunub.

Eyni zamanda, Qanun kreditorun da iflas prosesinə başlanmasını təsbit edir. Belə ki, Qanunun 6-cı maddəsində təsbit olunub ki, kreditorun iflas haqqında iddia ərizəsi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş formada tərtib edilməli və imzalanmalıdır.

Kreditorun nümayəndəsi tərəfindən verilən ərizəsinə etibarnamə və ya həmin nümayəndənin səlahiyyətini, yaxud qulluq mövqeyini təsdiq edən başqa sənəd əlavə edilməlidir. Kreditorlar və ya onların nümayəndələri tərəfindən iflas prosesinə başlanması haqqında verilmiş ərizədə göstərilən məlumatlar Qanunun 6-cı maddəsinin 2-ci hissəsində və iflas prosesinə başlanması haqqında kreditorun və yaxud onun nümayəndəsinin ərizəsinə əlavə ediləcək sənədlərin siyahısı Qanunun 7-ci maddəsində təsbit olunub.

İflas haqqına iş üzrə məhkəmə baxışı təyin edildikdə ərizəsi məhkəmə baxışı haqqında kreditorlara xəbər verilməsi üçün Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan rəsmi dövrü mətbuat orqanında azı yeddi günlük fasilə ilə 2 dəfə elan dərc

etdirməlidir. İkinci elan məhkəmə baxışının təyin edildiyi vaxtında ən gec yeddi gün qalmış dərc olunmalıdır.

Elanda göstərilən məlumatlar Qanunun 9-cu maddəsində öz əksini tapıb. Həmçinin, iflas haqqında ərizənin və ona əlavə olunmalı olan sənədlərin surətləri borcluya elan mətbuatda ilk dəfə dərc olunmazdan əvvəl təqdim olunmalıdır.

İflas haqqında işə məhkəmə iclasında baxıldıqdan sonra məhkəmə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada aşağıdakılar barədə müvafiq qərar çıxardır;

a) borclunun müflis elan olunması və əmlak inzibatçısının təyin edilməsi barədə;

b) müvəqqəti əmlak inzibatçısının təyin edilməsi və ya təyinatının uzadılması barədə;

c) borclunun müflis elan etməkdən imtina barədə.

İflas prosesinə məhkəmənin iştirakı olmadan da başlanıla bilər. Belə ki, Qanunun 14-cü maddəsinə müvafiq olaraq, məhkəmənin iştirakı olmadan iflas prosesinə yalnız borclu müəssisə (borclu dövlət müəssisəsi olduğu halda həmçinin müvafiq icra hakimiyyəti orqanı) tərəfindən qəbul edilmiş müvafiq qərara əsasən başlanıla bilər. Bu qərar qəbul olunduğu zaman ehtimal olunan əmlak inzibatçısı da təyin edilir.

Borclu müəssisə kreditorların yığıncağıbarədə kreditorlara bildiriş göndərir. Kreditorların yığıncağı borclu müəssisə tərəfindən iflas prosesinə başlamaq qərarının qəbul edildiyi gündən ən gec 21 gün ərzində keçirilməlidir. Bildiriş, yığıncağın keçirilməsi barəsinə ən gec 14 gün qalmış poçt vasitəsilə (sifarişli məktubla) bütün məlum kreditorlara göndərməli, həmçinin, Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan ərsmi dövrü mətbuat orqanında iki dəfə dərc olunmalı, həm də ikinci dəfə yığıncağın keçirilməsi tarixinə ən gec 7 gün qalmış dərc olunmalıdır.

Məhkəmənin iştirakı olmadan borclu müəssisə, tərəfindən iflas prosesi başlanarkən kreditorların ilkin yığıncağında borclunun müdiri Qanunun 16-cı maddəsində təsbit olunan məlumatları təqdim etməlidir.

Kreditorların ilkin yığıncağında kreditorların iflas prosesinə başlamaq barəsində borclunun qərarını təsdiq etməli və borclunun müflis elan olunmasına dair səsvermə keçirməli, ehtimal olunan əmlak inzibatçısının təyinatını təsdiq etməli və ya yeni əmlak inzibatçısının seçməlidirlər.

Borclunun müflis elan olunması haqqında məhkəmə qərarının qanuni qüvvəyə minməsi tarixi və ya qanunun tələblərinə müvafiq olaraq kreditorların ilkin yığıncağında borclu müəssisənin müflis elan olunması barədə müvafiq qərarın qəbul edilməsi tarixi borclunun müflis olması məqamlarıdır.

Borclunun müflis olunması məqamından etibarən məhkəmə araşdırmalarına və borcludan alınmalı məbləğlərin tutulması üçün digər hərəkətlər son qoyulur və borcluya qarşı tələblər yalnız müflisləşmə və iflas haqqında Qanununda nəzərdə tutulmuş iflas prosesi çərçivəsində irəli sürülə bilər.

Bundan başqa, qanunvericiliyə zidd olmayan hallarda bu məqamdan əvvəl borclunun əmlakına dair çıxarılmış hər hansı məhkəmə qərarlarının icrası dayandırılır, əmlak inzibatçısı tərəfindən verildən səlahiyyətlər istisna olmaqla borclu müəssisənin müdiri bütün digər səlahiyyətlərini itirir və borclu müəssisə öz əmlakı barəsində hər hansı sərəncam vermək və hərəkətlər etmək səlahiyyətini itirir.

Sağlamlaşdırma – borclunun ləğv edilməsinin qarşısının almaq məqsədilə onun mülkiyyətçisi, kreditorlar və digər hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən maliyyə yardımının göstərilməsi yolu ilə borclunun yenidən təşkil edilməsi üsuludur. Ehtimal olunan hər – hansı sağlamlaşdırmanı məhkəmə təsdiq etməlidir.

Sağlamlaşdırma prosesi dedikdə – onun nəticəsində borclunun bütün öhdəlikləri yerinə yetirilir.

Borclu sağlamlaşdırma müəssisəsinə baxılması məqsədi ilə iflas prosesinin dayandırılması barədə istənilən vaxt məhkəməyə müraciət edə bilər. Məhkəmə iki həftə müddətində vəsatətə baxır və onun təmin edilməsi, yaxud rədd edilməsi barədə qərar qəbul edir.

Sağlamlaşdırma barədə məhkəməyə müraciət edən borclu öz ərizəsində aşağıdakıları təsdiq etməlidir:

Borcu və onun mülkiyyətçiləri məhkəmə tərəfindən sağlamlaşdırma imkanına baxılan müddət ərzində kreditorların bununla əlaqədar məruz qalacağı əlavə itkilər barəsində hər hansı öhdəlikləri. Sağlamlaşdırma haqqında müvafiq məhkəmə qərarı qəbul olunmadıqda, qəbul edir və tamamilə ödəməyə qadirdir;

Borclunun ödəmə qabiliyyəti sağlamlaşdırma əsasında bərpa oluna bilər.

Həmçinin, məhkəmə sağlamlaşdırma layihəsinin mümkün və ya məqsədəuyğun olduğunu müəyyənləşdirmək üçün müstəqil ekspertlər cəlb edə bilər. Ekspertlərin fəaliyyəti ilə bağlı xərclər borclunun üzərinə qoyulur.

Sağlamlaşdırmanın başlanması haqqında məhkəmənin qərarında aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

- sağlamlaşdırma müddəti 24 aydan çox ola bilməz;
- bütün kreditorların tələblərinin ümumi məbləğinin azı 1/3 hissəsi həmin qərarın qəbul edildiyi tarixdən 12 ay ərzində ödənilməlidir;
- əmlak inzibatçısı həmin qərarla müəyyən edilən qaydaya uyğun olaraq sağlamlaşdırmaya nəzarət edir.

Vicdansız sahibkarlar tərəfindən kontraqentlərin aldatmaq üçün, dələduzluq yolu ilə digər şəxsləri əmlakının mənimsənilməsi üçün bu institutdan istifadə edə

bilərlər. Buna əsasən də, AR-nın Cinayət Məcəlləsi müflisləşmə zamanı qanunsuz hərəkətlərə qəsdən və saxta müflisləşməyə görə cinayət məsuliyyətini nəzərdə tutur.

İflas haqqında iş üzrə icraatın qurtarması məqsədilə borclu ona ödənişlər üçün möhlət vermək, ödənişləri hissələrə bölmək və borcları güzəşt etmək imkanı verən barışıq sazişi bağlamaq təklifi ilə kreditora müraciət edə bilər.

Kreditorlar ilə sazişlər iflas prosesinə hansı qaydada başlanıldığından asılı olmayaraq iflas prosesi çərçivəsində bağlana bilər.

İflas prosesinə məhkəmənin iştirakı ilə başlanıldıqda əmlak inzibatçısı Qanunun 21-ci maddəsinə uyğun olaraq kreditorelarla saziş bağlanması imkanını nəzərdən keçirməli və həmin sazişin onların mənafeələrinə uyğun olub-olmaması barədə kreditorelara və məhkəməyə hesabat verməlidir.

İflas prosesinə məhkəmənin iştirakı olmadan başlanıldıqda ehtimal olunan əmlak inzibatçısı ilə birlikdə fəaliyyət göstərən müdir kreditoreların ilkin və ya hər hansı sonrakı yığıncağında kreditorelar ilə saziş bağlamaq təklifini irəli sürə bilər. Bu halda saziş yalnız bütün kreditoreların razılığı əsasında bağlana bilər. Kreditorelardan hətta biri bu sazişlə razılaşmadıqda borclunun iflası haqqında iş ümumi qaydada davam etdirilir.

Barışıq sazişi bağlanarkən büdcəyə vergilər və qeyri-vergi ödənişləri üzrə qalıqların təxirə salınmasına, hissə-hissə ödənilməsinə, cəmləşdirilməsinə, habelə məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ödənişlərə və artıq alınmış məbləğlərin qaytarılmasına yalnız qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş hallarda və qaydada yol verilir.

Kreditorlar ilə sazişin forması bu Qanunla məhdudlaşdırılmır və onun məzmununa aşağıdakı müddəalar daxil edilə bilər:

- a) borclu müəssisənin strukturunun və ya borclunun fəaliyyətinin yenidən təşkili üçün əsas götürülən müddəalar;
- b) borclunun əmlakının hamısının və ya hər hansı hissəsinin, o cümlədən səhmlərinin satılması və ya verilməsi haqqında müddəalar;
- c) hər hansı təşkilati-hüquqi formalı yeni müəssisənin yaradılması haqqında müddəalar;
- ç) təminatlı kreditoreların tələblərinin hamısının və ya bir hissəsinin birdəfəlik və ya hissə-hissə ödənilməsinə nəzərdə tutan müddəalar.

Borclu və (və ya) əmlak inzibatçısı (ehtimal olunan əmlak inzibatçısı) kreditorelar ilə saziş bağlamaq təklifini irəli sürmək istədikdə:

- a) saziş layihəsinin qəbul olunması üçün kreditoreların yığıncağını çağırır;
- b) bütün kreditorelara aşağıdakılar göndərməlidir:
kreditorelar ilə sazişin layihəsi;

mühasibat balansı ilə birlikdə ilkin maliyyə hesabatı və kreditorlara çatası məbləğlər göstərilməklə bütün kreditorların siyahısı; kreditorların yığıncağının keçirilməsi vaxtı, tarixi və yeri barəsində bildiriş.

Sazişlə əlaqədar kreditorların yığıncağı bu maddənin 2-ci bəndində göstərilmiş sənədlərin kreditorlara göndərildiyi tarixdən etibarən 28 gündən gec olmayaraq, lakin həmin tarixdən 14 gündən tez olmayaraq keçirilməlidir.

4. Kreditorların yığıncağında borclu maliyyə məlumatının kreditorlar üçün tam aşkarlığını təmin etməlidir.

5. Kreditorların sazişlə əlaqədar çağırılmış yığıncağında kreditorlar səsvermə yolu ilə:

a) təklif olunan saziş layihəsini qəbul edə bilirlər və ya;

b) digər sazişin və ya düzəlişlər edilmiş sazişin qəbulunu təklif edə bilirlər və ya;

c) təklif olunan sazişi rədd edə bilirlər.

6. Əgər əmlak inzibatçısının (ehtimal olunan əmlak inzibatçısının) mülahizəsinə görə, düzəlişlər edilmiş saziş onun təklif etdiyi sazişdən mahiyyətə fərqlənmirsə, onda kreditorlar həmin yığıncaqda düzəlişlər edilmiş saziş barəsində səsvermə keçirə bilirlər. Əgər əmlak inzibatçısının (ehtimal olunan əmlak inzibatçısının) mülahizəsinə görə, düzəlişlər edilmiş saziş təklif olunan sazişdən xeyli fərqlənmirsə, onda kreditorlar bu Qanuna uyğun olaraq kreditorların növbəti yığıncağı çağırılanadək düzəlişlər edilmiş saziş barəsində səs verə bilməzlər.

Kreditorlar ilə hər hansı barışıq sazişi bu fəsilə uyğun olaraq kreditorlar tərəfindən qəbul edildikdən sonra məhkəmə tərəfindən də təsdiq edilməlidir.

Əmlak inzibatçısı kreditorlar ilə hər hansı belə sazişin təsdiqi üçün kreditorların sazişlə əlaqədar yığıncağının keçirildiyi gündən etibarən 7 gündən gec olmayaraq məhkəməyə müraciət etməlidir. Məhkəmə bu cür ərizəyə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddətdə baxır.

Bu cür sazişlə mənafeələrinə toxunulan şəxs məhkəmədə həmin sazişin təsdiqi barədə ərizəyə baxılması dövründə və ya baxılmazdan əvvəl onun şərtlərinin özü üçün ədalətsiz şərtlər olduğuna əsaslanaraq həmin sazişin dəyişdirilməsi və ya rədd edilməsi üçün məhkəməyə müraciət edə bilər. Məhkəmə öz iclasında sazişin təsdiq olunmasına etiraz edən hər bir kreditoru dinləməlidir.

Əgər məhkəmə bu fəslin bütün tələblərinin yerinə yetirildiyinə əmin deyildirsə, kreditorlar ilə sazişi təsdiq edə bilməz.

Məhkəmə həmin sazişi təsdiq etmədikdə müvafiq qərarında onun (düzəlişlər edilmiş sazişin) kreditorların əlavə yığıncağında müzakirə edilməsinə dair göstəriş verə bilər.

Kreditorlar ilə saziş onların yığıncağında qəbul olunduqdan və məhkəmə tərəfindən təsdiq edildikdən sonra yığıncaq haqqında bildiriş almış bütün kreditorların həmin sazişi qəbul edib-etməməsindən, habelə kreditorların

yığıncığında iştirak edib-etməməsindən asılı olmayaraq onlar üçün məcburi qüvvəyə malik olur.

Əmlak inzibatçısı sazişin icrasına nəzarət edir. Bununla yanaşı, əmlak inzibatçısı sazişin şərtlərini nəzərə almaqla nəzarət səlahiyyətlərini lazım bildikdə başqa şəxslərə, o cümlədən borclunun müdirinə verə bilər.

8. Kreditorlar ilə sazişə görə əmlak inzibatçısının sazişdə nəzərdə tutulmuş məbləğdə haqqını borclu ödəyir.

Ödənişlərin növbəliyi

1. Borclunun əmlakını təşkil edən aktivlər Qanunun IX fəslinin müddəalarına uyğun olaraq aşağıdakı növbəlik qaydasında bölünməlidir:

a) birinci növbədə iflas prosesinə çəkilən bütün məsrəflər və xərclər (o cümlədən müflisolmanın kütləvi informasiya vasitələrində elan edilməsi xərcləri, məhkəmə xərcləri, əmlak inzibatçısının və müvəqqəti əmlak inzibatçısının haqqı və xərcləri, habelə müflisolma məqamından sonra əmlak inzibatçısının qəbul etdiyi və ya davam etdirdiyi öhdəliklərdən irəli gələn tələblər) ödənilir;

b) ikinci növbədə borclunun işçilərinin onlara iş vaxtı dəymiş bədən xəsarətləri və ya ölüm halları barəsində tələbləri ödənilir;

c) üçüncü növbədə ödəmə qabiliyyəti olmayan borclunun işçilərinin, müavinətləri, güzəştlər və əmək haqqı barəsində tələbləri ödənilir, həm də bu tələblər borclunun müflisolma məqamından əvvəlki 6 ayadək müddətlə məhdudlaşdırılır;

ç) dördüncü növbədə aşağıdakılar ödənilir:

dövlət və yerli büdcəyə vergilər, məcburi dövlət sosial sığortasına ayırmalar. Bu tələblər borclunun müflis elan olunması tarixindən əvvəlki bir il ərzində yaranmış öhdəlikləri əhatə edir;

kredit təşkilatlarının, o cümlədən qeyri-rezidentlərin bu Qanunun qüvvəyə mindiyi tarixədək ödənilməmiş təminatlı borcları və onların faizləri barəsində tələbləri;

d) beşinci növbədə təminatlı kreditorların tələbləri ödənilir;

e) altıncı növbədə, borclu müəssisənin mülkiyyətçilərinin tələbləri ödənilir.

Bu maddənin 1-ci bəndinə müvafiq surətdə aparılmış bölgüdə qalan hər hansı aktivlər borclunun mülkiyyətinə aiddir.

3-cü sual üzrə nəticə

Bu sualda iflas prosesindən, habelə sağlamlaşdırma, iflasa başlanılması üçün məhkəməyə müraciət edilmə, iflas prosesinin başlanılması və onun əsas xüsusiyyətləri təhlil olunmuşdur.

Nəticə

Müflisləşmə və iflas mövzusunda müflisləşmə və iflasın anlayışları təhlil olundu, habelə bu anlayışların nisbəti, xarici ölkələrin qanunvericiliklərindən misallar gətirildi. Həmçinin, bu mövzuda müflisləşmə və iflas institutunun subyektləri, onların hüquqi statusu və hüquq və vəzifələri barədə danışıldı. Eyni zamanda, iflas prosesinin aparılması qaydası və şərtləri barədə geniş məlumat verildi.